

**MAKTABGACHA TA'LIMDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK
IMKONIYATLARI**

**Yuldoshova Mexriniso Ochildiyeвна
Denov tadbirkorlik va pedagogika
instituti Maktabgacha ta'lim
kafedrasi o'qituvchisi**

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Shu nuqtayi nazardan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim-tarbiya jarayoniga maqsadli va tizimli joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi. Maqolada interfaol ta'lim, o'yinli pedagogik texnologiyalar, muammoli vaziyatlar, modellashtirish, loyiha elementlari, tajribaviy faoliyat, hamkorlikda o'qitish va raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion ta'lim, interfaol metodlar, o'yinli ta'lim, raqamli texnologiyalar, ijodkorlik, mustaqil fikrlash, kommunikativ kompetensiya, pedagogik faoliyat.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of using modern pedagogical technologies in preschool education. In contemporary preschool education, creating opportunities for children to demonstrate their individual abilities, develop independent thinking, strengthen cognitive interest, communication and creativity is considered an important pedagogical task. The article analyzes the possibilities of using interactive learning, play-based pedagogical technologies, problem-based situations, modeling, project elements, experimental activities, collaborative learning and digital educational tools. Particular attention is also paid to the role of the modern preschool educator and the adaptation of pedagogical technologies to children's age and individual characteristics.

Keywords: preschool education, modern pedagogical technologies, innovative education, interactive methods, play-based learning, digital technologies, creativity, independent thinking, communicative competence, pedagogical activity.

Аннотация: Дар мақолаи мазкур ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии истифодаи технологияҳои муосири педагогӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Аз ин нуқтаи назар, ҷорӣ

намудани мақсаднок ва низомноки технологияҳои муосири педагогӣ ба раванди таълиму тарбия аҳамияти махсус дорад. Дар мақола имкониятҳои истифодаи таълими интерактивӣ, технологияҳои педагогии бозӣ, вазъиятҳои мушкilotӣ, моделсозӣ, унсурҳои лоиҳавӣ, фаъолияти таҷрибавӣ, таълими ҳамкорӣ ва воситаҳои рақамии таълим таҳлил карда шудаанд.

Калимаҳои калидӣ: таҳсилоти томактабӣ, технологияҳои муосири педагогӣ, таълими инноватсионӣ, усулҳои интерактивӣ, таълими бозӣ, технологияҳои рақамӣ, эҷодкорӣ, тафаккури мустақил, салоҳияти коммуникативӣ, фаъолияти педагогӣ.

Аннотация: В данной статье освещаются теоретические и практические аспекты использования современных педагогических технологий в организациях дошкольного образования. С этой точки зрения особое значение приобретает целенаправленное и системное внедрение современных педагогических технологий в образовательный и воспитательный процесс. В статье анализируются возможности использования интерактивного обучения, игровых педагогических технологий, проблемных ситуаций, моделирования, элементов проектной деятельности, экспериментальной деятельности, обучения в сотрудничестве и цифровых образовательных средств.

Ключевые слова: дошкольное образование, современные педагогические технологии, инновационное обучение, интерактивные методы, игровое обучение, цифровые технологии, творчество, самостоятельное мышление, коммуникативная компетентность, педагогическая деятельность.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim inson hayotidagi eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biri bo'lib, aynan ushbu davrda bolaning bilishga bo'lgan qiziqishi, atrof-muhitni anglashga intilish, nutqi, tafakkuri, ijtimoiy munosabatlari va ijodiy qobiliyatlari jadal shakllanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonini faqat bolaga oddiy bilim va ko'nikmalarni berishga yo'naltirish yetarli emas. Zamonaviy ta'lim bolaning shaxsiy imkoniyatlarini aniqlash, uni mustaqil faoliyatga undash, o'z fikrini erkin ifodalashiga sharoit yaratish va atrof-muhitni faol o'rganishiga yordam berishni ham nazarda tutadi.

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. 2024-yil 30-sentyabrda qabul qilingan PF-152-son Farmonda maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, maktabgacha va umumiy o'rta ta'limning uzluksizligini ta'minlash, ta'lim jarayoniga

innovatsiyalar, ilg'or pedagogik va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish bo'yicha muhim vazifalar belgilangan. Hujjatda kichik va o'rta guruhlardagi bolalarning kognitiv, psixomotor va ijtimoiy ko'nikmalarini, katta va maktabga tayyorlov guruhlari esa bilim olish, kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan materiallarni ishlab chiqish nazarda tutilgan.

Bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglaridan zamonaviy metod va texnologiyalarni bilish bilan birga, ularni bolaning rivojlanish xususiyatlariga mos ravishda qo'llay olish kompetensiyasiga ega bo'lishni talab qiladi. 2025-yil 8-iyuldagi Vazirlar Mahkamasining 423-son qarori bilan maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagogining kasbiy standarti tasdiqlangani ham pedagogning kasbiy kompetensiyasini zamonaviy talablar asosida takomillashtirishga e'tibor kuchayganini ko'rsatadi. Maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish deganda faqat kompyuter, planshet, elektron doska yoki boshqa texnik vositalardan foydalanish tushunilmaydi. Pedagogik texnologiya kengroq tushuncha bo'lib, ta'lim maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari, pedagog va bolaning o'zaro hamkorligi hamda kutilayotgan natijalarni yagona tizim sifatida tashkil etishni anglatadi.

Bugungi bolaning axborot olami avvalgi davrlarga nisbatan ancha keng. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonida bolaning tabiiy qiziqishini ta'limiy maqsad bilan bog'lay olish muhimdir. Bunda pedagog bolaning qiziqishini cheklamasdan, uni kerakli bilim va ko'nikmalarni egallashga yo'naltirishi lozim. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning muhim xususiyatlaridan biri ta'lim jarayonida bolaning faol ishtirokini ta'minlashdir. Bola tayyor ma'lumotni eshituvchi emas, balki kuzatuvchi, savol beruvchi, fikrlovchi, tajriba qiluvchi, o'z xulosasini bildiruvchi va tengdoshlari bilan hamkorlik qiluvchi subyekt sifatida namoyon bo'lishi kerak. O'yinli ta'lim maktabgacha ta'lim uchun juda muhimdir. Chunki maktabgacha yoshdagi bolaning tabiiy faoliyati o'yin bilan chambarchas bog'liq. O'yin orqali bola atrof-muhitni o'rganadi, turli ijtimoiy rollarni sinab ko'radi, muloqot qiladi, muammoli vaziyatlarni hal qiladi va o'z tasavvurini namoyon etadi. Shuning uchun o'yinni ta'lim jarayonidan ajratib qo'yish emas, balki undan pedagogik maqsadlarda oqilona foydalanish zamonaviy maktabgacha ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan, kompetensiyaviy, rivojlantiruvchi va interfaol pedagogik yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik

texnologiyalardan foydalanishning nazariy jihatlarini aniqlash maqsadida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlaridan foydalanildi. Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyani tanlashda eng avvalo bolaning yosh xususiyatlarini hisobga olish talab etiladi. Uch yoshli bola bilan olti yoshli bolaning idrok etish, fikrlash, muloqot qilish va mustaqil faoliyat yuritish imkoniyatlari bir xil emas. Shuning uchun bir xil metodni turli yosh guruhlarida o'zgartirmasdan qo'llash kutilgan pedagogik natijani bermasligi mumkin. Pedagogik texnologiya bolaning tabiiy rivojlanish jarayoniga moslashtirilishi lozim. Kichik yoshdagi bolalarda ko'rgazmalilik, harakat, qisqa suhbat, predmetlar bilan amaliy faoliyat va sodda didaktik o'yinlar samarali bo'lishi mumkin. Katta va maktabga tayyorlov guruhlarida esa muammoli vaziyatlar, tajribalar, kichik guruhlarda ishlash, modellashtirish, ijodiy topshiriqlar va mustaqil izlanish elementlaridan kengroq foydalanish imkoniyati mavjud.

Tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayonida pedagogning roli ham alohida o'rganildi. An'anaviy yondashuvda pedagog ko'proq ma'lumot beruvchi sifatida namoyon bo'lsa, zamonaviy yondashuvda u bolaning faoliyatini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi, kuzatuvchi va rag'batlantiruvchi shaxs sifatida qaraladi. Bunday yondashuv bolaning mustaqilligini oshiradi. Masalan, pedagog "Bu nima?" deb so'rab, faqat bitta javobni kutish o'rniga "Bu predmet haqida yana nimalarni ayta olasan?", "U nimaga o'xshaydi?", "U qayerda ishlatiladi?", "Agar u bo'lmaganida nima bo'lardi?" kabi savollar orqali bolaning fikrlash doirasini kengaytirishi mumkin.

NATIJALAR

Tadqiqot natijasida maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolaning faolligini oshirish uchun katta imkoniyatlarga ega ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, o'yinli ta'lim, muammoli ta'lim elementlari, tajribaviy faoliyat, modellashtirish, hamkorlikdagi faoliyat va raqamli ta'lim vositalaridan maqsadli foydalanish samarali pedagogik imkoniyatlar sifatida namoyon bo'ladi. O'yinli pedagogik texnologiya maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng tabiiy ta'lim shakllaridan biridir. Bola o'yin davomida yangi tushunchalarni o'zlashtiradi, o'z fikrini ifodalaydi, tengdoshlari bilan kelishishga harakat qiladi va muayyan vaziyatdan chiqish yo'lini izlaydi.

Didaktik o'yinlardan foydalanish ham bolaning bilish jarayonlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ranglarni ajratish, shakllarni taqqoslash, predmetlarni guruhlash, ortiqcha predmetni aniqlash, ketma-ketlikni davom ettirish kabi

topshiriqlarni o'yin shaklida berish bolaning mashg'ulotga qiziqishini oshirishi mumkin.

Muammoli vaziyatlar esa bolaning sabab-oqibat bog'liqligini tushunishiga yordam beradi. Masalan, tabiat mavzusida "Nima uchun o'simlikka suv kerak?", "Agar daraxtlar bo'lmasa, nima bo'ladi?", "Qushlarga qishda qanday yordam berish mumkin?" kabi savollar berilishi bolaning oddiy yodlashdan ko'ra fikrlashiga imkon yaratadi. Bunday vaziyatlarda pedagog darhol javobni aytib bermasligi, balki bolalarning o'z fikrlarini bildirishiga imkon yaratishi kerak. Har bir bolaning javobi bir xil bo'lmasligi tabiiy. Muhimi, bola o'z fikrini asoslashga va boshqalarning fikrini tinglashga o'rganadi.

Tajriba va kuzatish asosidagi faoliyat ham zamonaviy pedagogik texnologiyalarning muhim tarkibiy qismidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar tabiat hodisalari, suv, havo, yorug'lik, o'simliklar, turli materiallarning xususiyatlari bilan bog'liq oddiy tajribalar orqali ko'plab tushunchalarni amaliy ravishda o'zlashtirishlari mumkin. Bunday mashg'ulotlarda pedagog xavfsizlikni ta'minlagan holda bolaga kuzatish, taxmin qilish, tajribani amalga oshirish va natijani muhokama qilish imkoniyatini berishi lozim.

Modellashtirish ham bolaning tafakkurini rivojlantiruvchi zamonaviy yondashuvlardan biridir. Bola real predmet yoki hodisani rasm, konstruktor, geometrik shakllar, tabiiy materiallar yoki boshqa vositalar yordamida tasvirlash orqali o'z tasavvurini moddiy shaklda ifodalaydi. Masalan, "Mening uyim", "Shahar ko'chasi", "Bog'dagi daraxtlar", "Fasllar" kabi mavzularda modellar yaratish bolaning ijodiy va fazoviy tafakkurini rivojlantiradi. Kichik guruhlarda tashkil etilgan faoliyat ham maktabgacha ta'lim uchun muhimdir. Bunda bolalar birgalikda vazifani bajarish, o'zaro fikr almashish, navbat kutish, boshqa bolaning fikrini tinglash va umumiy natijaga erishishni o'rganadilar. Pedagog esa guruhlar faoliyatini kuzatib, kerakli vaqtda yordam ko'rsatadi. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimida ham zamonaviy metodik va didaktik materiallardan foydalanish kengaymoqda. Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining 2024-yil yakunlari haqidagi ma'lumotida davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarini o'quv-metodik va didaktik materiallar bilan ta'minlash, pedagoglarning malakasini oshirish hamda xalqaro baholash tizimlaridan foydalanish bo'yicha amalga oshirilgan ishlar qayd etilgan.

MUHOKAMA

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning maktabgacha ta'limdagi samaradorligi, avvalo, ularni qanday maqsadda va qanday sharoitda qo'llashga

bog'liq. Har qanday yangi metod yoki texnologiyani shunchaki zamonaviyligi sababli qo'llash to'g'ri pedagogik yondashuv hisoblanmaydi. Texnologiya bolaning yoshiga, mashg'ulot mazmuniga, ta'lim maqsadiga va bolaning individual ehtiyojlariga mos bo'lishi kerak. Raqamli texnologiyadan foydalanishning o'zi bolaning bilimini oshirib yubormaydi. Agar elektron material bolaning faol ishtirokini ta'minlamasa, u oddiy ko'rgazma vazifasini bajarib qolishi mumkin. Aksincha, pedagog raqamli materialdan keyin savol-javob, amaliy faoliyat, rasm chizish, modellastirish yoki tajriba tashkil qilsa, texnologiya ta'lim jarayonining samarali tarkibiy qismiga aylanishi mumkin.

Interfaol metodlardan foydalanishda ham oson emas, sifat muhim. Bir mashg'ulotda ko'plab metodlardan foydalanish bolaning diqqatini tarqatib yuborishi mumkin. Bitta metodni ta'lim maqsadiga mos ravishda chuqur va to'g'ri qo'llash bir nechta metodni yuzaki qo'llashdan samaraliroq bo'lishi mumkin.

Maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning yana bir muhim jihati — bolaning individual xususiyatlarini hisobga olishdir. Ayrim bolalar faol gapirishga moyil bo'lsa, boshqalari ko'proq kuzatish yoki amaliy faoliyat orqali o'z imkoniyatlarini namoyon qilishi mumkin. Shuning uchun pedagog barcha bolalardan bir xil natijani talab qilishdan ko'ra, har bir bolaning rivojlanish dinamikasini kuzatishi va qo'llab-quvvatlashi lozim. Bunda baholash ham o'ziga xos tarzda tashkil etilishi kerak. Maktabgacha yoshdagi bolani faqat "to'g'ri" yoki "noto'g'ri" javob asosida baholash uning faolligini pasaytirishi mumkin. Bolaning savol berishi, yangi usulni sinab ko'rishi, fikrini tushuntirishi, tengdoshi bilan hamkorlik qilishi va xatodan keyin qayta urinishi ham pedagogik jihatdan muhim natijalar hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning asosiy maqsadi bolani tarbiyachi yoki pedagogga qaram qilib qo'yish emas, balki uning asta-sekin mustaqil faoliyat yuritishiga sharoit yaratishdir. Shu sababli pedagog bolaning o'rniga ishini bajarib qo'ymasdan, kerakli vaziyatda savol, maslahat yoki qo'shimcha material orqali uni qo'llab-quvvatlashi maqsadga muvofiq. Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning alohida bir vositasi sifatida emas, balki pedagogik jarayonning mazmuni, metodlari va muhitini yangilashning tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim.

XULOSA

Maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish bugungi ta'lim jarayonining muhim talablaridan biridir. Zamonaviy yondashuv bolaning tayyor bilimni qabul qilishi bilan cheklanmay, uni izlanishga, kuzatishga,

savol berishga, fikrlashga, tajriba qilishga va o'z xulosasini bildirishga yo'naltirishni nazarda tutadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'yinli ta'lim, didaktik o'yinlar, muammoli vaziyatlar, modellashtirish, tajribaviy faoliyat, kichik guruhlarda ishlash va raqamli ta'lim vositalaridan maqsadli foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish faolligi va ijodiy imkoniyatlarini rivojlantirish uchun muhim pedagogik imkoniyatlarga ega. Biroq zamonaviy texnologiyalarning samaradorligi ularning ko'pligi bilan emas, balki pedagogik maqsadga muvofiqligi bilan belgilanadi. Har bir metod bolaning yoshi, individual xususiyati, qiziqishi va rivojlanish darajasiga mos bo'lishi lozim. Zamonaviy pedagogning roli ham tubdan o'zgarib bormoqda. Pedagog endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki bolaning rivojlanishi uchun muhit yaratuvchi, uning faoliyatini kuzatuvchi, yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi mutaxassis sifatida faoliyat yuritadi.

Maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etishning asosiy sharti — texnologiyani bolaning tabiiy rivojlanishiga moslashtirish, ta'lim va o'yinni uyg'unlashtirish, pedagogik jarayonda bolaning faol ishtirokini ta'minlash hamda har bir bolaning individual imkoniyatlarini qo'llab-quvvatlashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini yanada oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-152-son Farmon. – Toshkent, 2024-yil 30-sentyabr.
2. Mansurova L.L., G'ofurova M.G'. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishda zamonaviy ta'lim texnologiyalardan foydalanish. – Advances in Science and Education, 2026.
3. Mirzayeva F.O. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2023.
4. Fayziyeva M.R. va boshqalar. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt. – Toshkent, 2023.
5. National Association for the Education of Young Children. Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs Serving Children from Birth Through Age 8. – Washington, DC: NAEYC, 2020.
6. Yuldoshova M.O. Bolalar adabiyotining ta'limiy va tarbiyaviy imkoniyatlari. <https://doi.org/10.5281/zenodo.20003788> 2026-yil 24-aprel